

УДК 378.6:070

Дивак Володимир Валерійович
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри відкритих освітніх систем
та інформаційно-комунікаційних технологій
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
0985078785, vdivak@yandex.ua

ВИКОРИСТАННЯ МЕДІАОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНО- ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ СУЧАСНИХ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ.

Анотація

Сучасні засоби масової інформації та комунікації, куди входять радіо, кінематограф, телебачення, відео, Інтернет розглядаються як комплексний засіб освоєння людиною навколишнього світу. Це ставить нові завдання перед системою загальноосвітніх навчальних закладів, вимагає від учнів не тільки знання сучасних технічних пристроїв передачі інформації та вміння з ними працювати, але й певного рівня критичного мислення, навичок самостійної роботи, творчих здібностей.

Ключові слова: медіаосвітні технології, навчально-виховний процес, школа.

Аннотация

Современные средства массовой информации и коммуникации, куда входят радио, кинематограф, телевидение, видео, Интернет рассматриваются как комплексное средство освоения человеком окружающего мира. Это ставит новые задачи перед системой общеобразовательных учебных заведений, требует от учащихся не только знания современных технических устройств

передачи информации и умение с ними работать, но и определенного уровня критического мышления, навыков самостоятельной работы, творческих способностей.

Ключевые слова: медиаобразовательные технологии, учебно-воспитательный процесс, школа.

Постановка проблеми. Сучасна освітня парадигма вимагає переходу від пасивних до активних технологій навчання. Використання медіаосвітніх технологій в освіті є черговим етапом запровадження новітніх підходів до викладання дисциплін суспільно-гуманітарного циклу. Перед учителями гуманітарних дисциплін постали нові завдання: перехід від авторитарної педагогіки і впровадження сучасних педагогічних технологій, зростати духовно, думати про сенс життя та про своє місце в цьому світі. Саме це зможе врятувати нас від засилля бездуховності, змінити суспільство, відродити державу. Впровадження медіаосвітніх технологій у навчально-виховний процес школи забезпечить поступовий перехід освіти на новий, якісний рівень.

Сучасність вимагає інтерактивних форм роботи на уроках, набуває поширення навчальна взаємодія учнів у парах, мікрогрупах, групах, що здебільшого застосовується під час пошуку та аналізу інформації, виконання практичних завдань, підготовки диспутів, семінарів, різноманітних творчих завдань. З метою надання школярам більших можливостей для спілкування, висловлювання власних думок і почуттів домінантною формою навчання на уроках в усіх класах має бути діалог, під час якого виявляється рівень знань учнів. Допомогти їм у цьому покликані елементи використання медіаосвітніх технологій у навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Головними рисами сучасного інформаційного середовища є мультимедійність, захоплюючий характер, її постійне розширення. Західні вчені звертають увагу на необхідність вивчення освітніх можливостей різних засобів медіа-освітніх технологій, основною характеристикою яких є мультимедійний характер. Певні елементи використання медіа освітніх технологій у школі розкриває А. Федоров, Ю. Казаков та ін. [3, 4].

Зарубіжний досвід з цих питань успішно запозичила Росія, де вже захищено дисертаційні дослідження з медіаосвіти, зареєстровано спеціалізацію "Медіаосвіта" в рамках спеціальності "соціальна педагогіка", готують медіапедагогів для середньої школи, видають навчальні посібники, роблять спроби ввести медіаосвіту в навчальні програми [2].

Виклад основного матеріалу. Аналіз досліджень і практичного досвіду українських шкіл показує, що можна виділити такі методи медіаосвіти учнів. За джерелами одержання знань: словесні (лекція, розповідь, бесіда, пояснення, дискусія), наочні (ілюстрація та демонстрація медіатекстів) і практичні (виконання різного роду завдань практичного характеру на матеріалі медіа).

За рівнями пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративні (повідомлення вчителем визначеної інформації про медіа, сприйняття й засвоєння цієї інформації аудиторією), репродуктивні (розробка й застосування вчителем різних вправ і завдань на матеріалі медіа для того, щоб учні опанували прийоми їх рішення), проблемні (проблемний аналіз визначених ситуацій або медіатексту, наприклад, з метою розвитку «критичного мислення», частково-пошукові, дослідницькі (організація пошуково-творчої діяльності навчання) методи одержання нових знань і вмінь.

«Медіаосвічені учні» мають: розуміти, які засоби використовуються для створення медіатекстів; усвідомлювати зв'язок між вибором специфіки зображення (наприклад, у рекламі) та її співвіднесенням із «цільовою аудиторією»; уміти проілюструвати відповідними прикладами стереотипність

медіаобразів (як ці стереотипні образи служать економічним, соціальним інтересам окремих груп суспільства).

Також для більш ефективного розуміння медіаосвіти буде доцільним опрацювання таких творчих завдань: як давно виникла медіакультура? Підготуйте повідомлення на тему «Коротка історія розвитку медіа»; як присутність або відсутність мас-медіа впливає на суспільство? Уявіть собі, що вам треба розповісти про медіа-людину, яка ніколи з ними не зіштовхувалась. Напишіть коротке есе про вплив медіа; виділіть типових персонажів ігрових видів медіа (фільмів, розповідей, телепередач); використовуючи фрагменти з різних журналів, складіть новий журнал для нової аудиторії.

Під час опрацювання цих завдань ми вважаємо за доцільне провести певну диференціацію учнів за віком, що базується на роботі аудиторії з медіа.

Молодший шкільний вік. I ступінь загальноосвітніх навчальних закладів (1-4 класи). Використання медіа для: інформації та розваги; найпростіших дослідницьких робіт; навчання; оцінки мови медіатекстів і деяких їх форм і жанрів (новини, анімація, реклама, драма тощо); знання термінології найважливіших частин медіаобладнання (камера, проектор, комп'ютер, слайд та ін.), уміння виконувати основні операції на цьому обладнанні; уміння розрізняти частини медіатексту (наприклад, кадри); знання основних медіапрофесій (журналіст, режисер, оператор та ін.).

Середній шкільний вік. II ступінь загальноосвітніх навчальних закладів (5-8 класи). Використання медіа для: доступу до медіаресурсів для визначення, дослідження й репрезентації питань і проблем; доступу до баз даних (бібліотека, медіатека) для пошуку первинних і вторинних ресурсів для здійснення тих чи інших проектів; використання медіа для оцінки мови медіатекстів та їх деяких форм, жанрів і категорій; уміння «читання», ідентифікації й обговорення аудіовізуальних текстів, у тому числі питань, пов'язаних з мовою медіа (ракурс, план, колір, звук та ін); уміння описати головні функції тих чи інших творців медіатекстів і людей, пов'язаних з їх поширенням.

Старший шкільний вік III ступінь загальноосвітніх навчальних закладів (9-11 класи). Використання медіа для: уміння добору медіатекстів широкого спектра форм та обґрунтування причин свого вибору; доступ до медіаресурсів для визначення, дослідження й репрезентації питань і проблем; доступ до баз даних (бібліотека, медіатека) для пошуку первинних і вторинних ресурсів для здійснення тих чи інших проєктів, уміння добору тих даних, що найкраще підходять для даного проєкту; використання медіа для оцінки мови медіатекстів і широкого кола їх форм, жанрів і категорій; уміння «читання», ідентифікації й обговорення аудіовізуальних текстів, у тому числі питань, пов'язаних з мовою медіа, включаючи такі складні, як «монтаж», робота редактора та ін.; уміння описати головні функції тих чи інших творців медіатекстів і людей, пов'язаних з їх поширенням (включаючи маркетинг, прес-макет, політичні кампанії в медіа та ін.).

В якості одного із завдань рекомендується дискусія про фільм (телепередачі й т. п.). При цьому учні повинні розповісти про те, що їм подобається, а що не подобається в конкретному медіатексті.

Нажаль, в українській школі ніколи не приділялось особливої уваги медіа педагогіці, проблемі оцінки знань і вмінь аудиторії. Імовірно, через те, що медіаосвіта в Україні ще не отримала обов'язкового для навчання школярів і студентів статусу.

При цьому ми пропонуємо використовувати методику медіаосвіти яка буде: а) інтегрована у вивчення різних шкільних предметів (історії, географії, української мови та літератури, екології та ін.); б) спиратися на ключові поняття медіаосвіти (категорія, мова, технологія, аудиторія, репрезентація тощо); в) базуватися на вивченні визначених тематичних розділів, пов'язаних із процесом створення медіатекстів, їх видовими та жанровими особливостями, структурою й характеристиками, ідеями, функціонуванням у суспільстві й т. д.; г) ґрунтується на концентричному вивченні медіаматеріалу - замість послідовного або лінійного вивчення ключових аспектів медіаосвіти (скажімо,

від «агентства» до «категорії», «технології», «мови» тощо) практикується повернення до тих самих ключових аспектів (понять) на рівнях, що ускладнюються; д) широко використовує такі традиційні форми навчання, як урок, практичні та семінарські заняття, екскурсії, самостійні роботи, факультативи, однак перевагу віддає практичним заняттям (застосування медіатехнологій: виготовлення афіш, відеозйомка, складання синопсисів, сценарних планів і т. д.); саме тут найбільш ефективно використовуються проблемні (наприклад, аналіз сюжету, ситуацій, характерів персонажів, авторської точки зору медіатексту, співставлення різних точок зору тощо), евристичні, дослідницькі методи (перевірка гіпотез, моделювання: гіпотетична або реальна зміна різних параметрів медіатексту), дуже часто з опорою на ігрові завдання (імітація визначених медіапроцесів - технологічних, економічних, юридичних; театралізовані «постановки» й т. п.), на співробітництво у групах і колективні дискусії, залучення додаткового інформаційного матеріалу, експериментування.

На шляху ефективної медіаосвіти не повинні стояти технічні труднощі. Адже медіа можна вивчати, навіть не маючи відеокамери або кіноапарата, - використовуючи на практичних заняттях фотографії, ілюстровані журнали, газети тощо. У цьому плані ми пропонуємо деякі види творчих завдань для учнів, що в основному не вимагають складної апаратури (анотація, «мозковий штурм», малюнок, колаж, плакат, кросворд, щоденник, дискусія, драматизація, есе, інтерв'ю, репортаж, рецензія, сценарій, гра тощо).

Звичайно, у вищих навчальних закладах медіа використовуються більш широко й інтенсивно. Наприклад, викладачі розміщують план курсу, програми, списки літератури та завдань у мережі Інтернет. Студенти шукають там інформацію, що відноситься до даного курсу, здають письмові роботи по електронній пошті. Використовуючи цю пошту, студенти можуть спілкуватися з викладацьким складом (так звані «віртуальні години роботи»). Уся бібліотечна картотека також занесена в комп'ютерну базу даних і т. д. Разом із

тим у багатьох випадках медіа використовуються як допоміжні ресурси до старої репродуктивної системи освіти. І студенти, як і раніше, не одержують повноцінної медіаосвіти, що припускає вивчення медіамови, проблем аудиторії, сприйняття, критичного аналізу й ін.

Висновки. Безперечно, ефективність медіаосвіти цілком залежить від рівня відповідної підготовки педагогів. Тому найважливішим аспектом медіаосвіти є медіаосвіта вчителів і майбутніх учителів.

Так «практична» теорія медіаосвіти, спрямована в основному на навчання школярів, студентів (або вчителів), використовувати медіаапаратуру, вивчення технічного пристрою медіаапаратури та формування практичних умінь для створення власних медіатекстів, давно вже вкоренилась у російській медіаосвіті. Думаю, практичний підхід у медіаосвіті, безсумнівно, корисний, однак як складову частину медіаосвіти, що повинна сприяти розвитку творчого мислення учнів та їхніх знань про медіакультуру.

За останні роки теорія медіа освіти значно розширила свою географію та потребує нових, більш сучасних інструмент захисту від шкідливих ефектів і трендів медіа. Тому вважаємо за доцільне запропонувати створити мережу медіаосвіти, зокрема ввести до програм підготовки й перепідготовки педагогічних кадрів курс з медіаосвіти, розглянути доцільність уведення спеціальності «медіапедагог».

Література.

1. Онкович Г.В. Медіаосвіта як ресурс розвитку сучасного суспільства // Г.В.Онкович, А.Д.Онкович. Проблеми освіти: наук. зб./ Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОНМС України. – К., 2012. – Випуск 73. – 269 с.
2. Онкович Г. В. Засоби масової комунікації у термінологічному просторі медіа-освіти / Г. В. Онкович // Дивослово. - 2007. — № 5. — С 29-31.

3. Федоров А.В. Медиаобразование в России и Украине: сравнительный анализ современного этапа развития (1992–2008) // Федоров А.В. Медиаобразование имедиакомпетентность: слово экспертам /под ред.А.В.Федорова. – Таганрог : Изд-во Таганрог. гос. пед. ин-та, 2009. – С.192–209.
4. Казаков Ю.М. Педагогічні умови застосування медіаосвіти в процесі професійної підготовки майбутніх учителів / Казаков Ю. М. Автореф. ...канд. педаг. наук за спец. 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. –Луганськ, 2007. – 21 с.
5. Media. Goteborg: UNESCO & NORDICOM, 2001, P. 152

Annotation

Modern media and communications, which includes radio, cinema, television, video, the Internet is considered as a means of comprehensive human exploration of the world. This sets new tasks before the system of secondary schools, requires students not only knowledge of modern technical devices of data transmission and the ability to work with them, but also a certain level of critical thinking, skills of independent work and creative abilities.

Keywords: media educational technologies, educational process, school.